

V. d. L.

Dr. W. J. LEYDS
Frankenstey 217
GROENHAGE

DE OORLOG IN ZUID-AFRIKA EN DE ZENDING

DOOR

B. TEN KATE,

NED. HERV. PRED. TE ROTTERDAM.

Uitgegeven ten voordeele der slachtoffers van den Oorlog
in de Concentratie-Kampen van Zuid-Afrika.

ROTTERDAM
WENK & BIRKHOFF,
1901.

Prijs 40 cent.

Bij 12 ex. à 35 cent, bij 25 ex. à 30 cent en bij 100 ex. à 25 cent.

Dr. W. J. LEYDS
Frankenslag 337
'de Gids' uitgeverij

DE OORLOG IN ZUID-AFRIKA EN DE ZENDING

DOOR

B. TEN KATE,

NED. HERV. PRED. TE ROTTERDAM.

Uitgegeven ten voordeele der slachtoffers van den Oorlog in
de Concentratie-Kampen van Zuid-Afrika.

ROTTERDAM,
WENK & BIRKHOFF.

1901.

W. W. J. LEYDE
Rotterdam 1852

DE DOELDEEL IN NEDERLAND

IN DE JAAREN

1851 EN 1852

door de heer

W. W. J. LEYDE

Rotterdam 1852

VOORWOORD.

Dit boekje bevat, een weinig gewijzigd en uitgebreid, het referaat door mij gehouden op *de Vijftiende Algemeene Nederlandsche Zendingsconferentie te 's-Gravenhage*, op den 18^{en} October l.l. Velen verlangden het nog eens te lezen en meenden dat het in grooteren kring dienstbaar kon zijn aan vermeerdering van de kennis der Zending in Zuid-Afrika, en tevens aan een beter inzicht in de betrekkingen tusschen Brit, Boer en Kleurling.

Mij komt het voor, dat de Oorlog en de Zending in Zuid-Afrika ons ook kostbare wenken geven omtrent de verhouding tusschen de Zending en de Staatkunde al heb ik er niet met opzet op gewezen.

Met dankbaarheid vermeld ik hier nog mijn verplichtingen, vooral aan de Heeren: Dr. W. J. LEYDS, Gezant van de Zuid-Afrikaansche Republiek, Dr. HENDRIK MULLER, Consul-Generaal van den Oranje-Vrijstaat te 's-Gravenhage, A. D. W. WOLMARANS, Lid der Deputatie van de Zuid-Afrikaansche Republiek en den Oranje-Vrijstaat, Prof. J. J. MARAIS, Hoogleraar te Stellenbosch, D. F. MALAN, Theol. Cand. van Stellenbosch, thans te Utrecht studeerende, FRED. ROMPEL, te Dordrecht en

Ds. C. SPOELSTRA, Ned. Herv. Predikant te Heino, vroeger te Pretoria, voor hun belangrijke en zeer gewaardeerde inlichtingen en mededeelingen.

En zoo ga dan dit boekje de wereld in en worde dienstbaar aan den arbeid voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk op aarde!

Mocht het ook nog een bijdrage afwerpen voor de leniging der ellende van Englands slachtoffers in de Concentratie-Kampen van Zuid-Afrika, dan zou mij dit zeer verblijden.

B. T. K.

ROTTERDAM, 25 Oct. 1901.

DE OORLOG IN ZUID-AFRIKA EN DE ZENDING.

Met nog altijd onverminderde belangstelling volgt elk van ons den oorlog in Zuid-Afrika, voor twee jaren op huichelachtige wijze door de Engelschen uitgelokt. Die oorlog is heel iets anders geworden dan Engeland dacht en bedoelde. Het is nu niet meer een strijd van Engeland met de Zuid-Afrikaansche Republiek en haar bondgenoot, den Oranje-Vrijstaat, — het is thans, en wordt steeds meer, een woedende worsteling, een strijd op leven en dood tusschen Brit en Boer over heel Zuid-Afrika! De zuigkracht der verwantschap, versterkt door het scherp gevoel van Englands ongerechtigheden, drijft al meer Kaapsche en Natalsche Boeren naar de commando's der onverschrokken strijders voor vrijheid en recht. Het gaat thans om de toekomst van heel Zuid-Afrika. Misschien gaat het ook om de toekomst van het Britsche Rijk. Als een donkere wolk hangt boven de zwaar geteisterde legioenen van Engeland, de sombere profetie van den Duitschen BISMARCK: „Zuid-Afrika wordt het graf van

Engelands grootheid." En naar het woord van den Transvaalschen Bismarck, President KRUGER, heeft Engeland voor de verkregen, en nog zoo twijfelachtige uitkomsten, reeds nu een prijs betaald die de wereld verbaasd doet staan.

Wat zal de uitkomst zijn? De Christen bidde voor Zuid-Afrika's bevrijding en voor Engelands bekeering. Niet voor Engelands val. ¹⁾

Het is waar, Engelands politiek maakt telkens onze ergernis gaande, maar welke politiek doet dat tegenwoordig niet? Engeland heeft altijd zorg gedragen dat het zelf vooral niet te kort kwam, maar het heeft toch ook een open oog gehad voor zijn roeping als wereldmacht, om den zegen van Christelijke beschaving en ontwikkeling te verspreiden, overal waar zijn vanen wapperen. Engeland is het vaderland zoowel van WILBERFORCE, den bevrijder der slaven, als van den zelf- en hebzuchtigen goudkoning RHODES; zoowel van GORDON, den edelen en onbaatzuchtigen Gouverneur van Soedan, als van den despotieken Gouverneur der Kaapkolonie, MILNER; zoowel van GLADSTONE, die het recht liefhad, als van CHAMBERLAIN die slechts rekent met macht. Ook thans zijn er in Engeland mannen en vrouwen die den nationalen naam ophouden en zich onvergankelijke eere verwerven door onverdroten en moedigen strijd tegen Engelands misdrijf in Zuid-Afrika.

¹⁾ De heer P. VAN WIJK zegt hierover behartigenswaardige woorden in het *Ned. Zend. Tijdschrift*, 16e jaarg. blz. 60 e. v.

Engeland is het land der meest krasse tegenstellingen. Het is het land van ideaal streven naar geestelijke schatten en het land van verzinken in den dienst van het vleesch. ¹⁾ De ontferming zendt er schepen met zendelingen en de hebzucht schepen met afgodsbeelden uit naar de heidenwereld. Engeland is het land der geheel-onthouding en der overgegeven dronkenschap.

Zoo heeft Engeland twee aangezichten, het eene aantrekkelijk, het andere afzichtelijk, die beurtelings en soms te gelijk worden gezien. Tegenwoordig vertoont zich echter zóó vaak en zóó brutaal, dat tweede, afzichtelijke gelaat, dat de niet-Engelsche wereld vol afschuw zich afwendt en van harte de zegepraal wenscht van de Boeren.

Maar er is in den Zuid-Afrikaanschen oorlog nog een derde mogendheid betrokken. Het is de mogendheid in knechtsgestalte, gelijk men haar heeft genoemd, het is de Christelijke Zending. Haar vrienden willen weten in welke betrekking zij tot het afschuwelijk treurspel staat, welke gevaren zij loopt en wat voor haar is te hopen of te vreezen van den einduitslag des oorlogs. *Het Comité voor Nederl. Zendingsconferenties* heeft mij uitgenoodigd over dit punt een referaat te houden, en na eenige, toch wel begrijpelijke

¹⁾ Eén feit! In 1895 beliep het aantal soldaten uit het Engelsch-Indische leger, die wegens venerische ziekten in het hospitaal zijn opgenomen 522 per 1000. (Dr. A. KUYPER, *De Crisis in Zuid-Afrika*, blz. 47.)

aarzeling, heb ik gemeend aan deze vereerende noodiging te moeten voldoen

Mijn onderwerp luidt dan:

DE OORLOG IN ZUID-AFRIKA EN DE ZENDING.

Eerst spreek ik tot u over den invloed der Zending op den oorlog, en daarna omgekeerd, over den invloed van den oorlog op de Zending.

I.

In 1806 hebben de Engelschen voor de tweede maal en toen voorgoed de Kaapkolonie in bezit genomen. Hoe de Hollandsche bevolking dit vond hebben zij niet gevraagd. Rekenen met Hollandsche inzichten en belangen, met Hollandsche zeden en gewoonten, met Hollandsche taaie gehechtheid aan het oude vaderland, achtten zij overbodig. En rekenen met het feit dat Zuid-Afrika bijna geheel buiten den invloed was gebleven der 18de eeuw, die in Europa zooveel had veranderd in inzicht en streven, kwam der Engelsche laatlunkendheid niet eens in het hoofd. De achterlijke Hollanders van de Kaap mochten het een voorrecht en een eere achten thans te leven onder de onvolprezen Engelsche wetten in de schaduw van de Engelsche vlag!

Maar de nakomelingen der Geuzen en Hugenoten, vrijheidslievend als zij waren, wilden geen Engelschen worden. Zij schikten zich, ja, maar slechts noode, en hoe langer hoe minder. Er ontstonden geschillen

met het Engelsch Bestuur over allerlei zaken, maar vooral over de betrekking tusschen Blanken en Kleurlingen. Een nobel streven was hierbij aan Engelsche zijde onmiskenbaar. Aangeboren liefde voor persoonlijke vrijheid, nog versterkt aan de eene zijde door de toenmalige dweperij met den wilde, den natuurmensch, en aan de andere zijde door den pas met kracht ontwaakten Zendingsgeest, brachten de Engelschen er toe, in verband met hun gebrekkige kennis van den waren toestand, om de Hottentotten veel hooger te stellen dan zij verdienden, en de Boeren te beschouwen als wreede onderdrukkers van dit ongelukkig geslacht. Want de Boeren zagen in de Hottentotten een veel lager ras, dat lui, diefachtig en verdierlijkt als het was, onder strenge tucht moest staan en alleen maar geschikt was om als veewachters en veldarbeiders dienst te doen, al was daarbij van mishandeling, op uitzonderingen na, geen sprake. Deze tegenstelling vooral beheerscht de geschiedenis der betrekkingen tusschen Engelschen en Boeren in de Kaapkolonie. De Engelsche zendelingen verscherpten haar, want zij zagen in de houding der Boeren jegens de Hottentotten een belemmering voor hun werk. Daarom eischten zij voor de kleurlingen gelijkstelling met de blanken. Dr. VAN DER KEMP, de eerste zendeling van het Londensche Zendingsgenootschap, in Zuid-Afrika aangekomen reeds in 1799, stond dezen eisch met energie voor. Hoever hij hierin ging blijkt uit

zijn tweede huwelijk. Hij hertrouwde namelijk met een Hottentotsche vrouw, een gruwel in het oog der Boeren, die elke lichamelijke vermenging met inboorlingen voor een soort bloedschande hielden en houden, en die hierdoor nog minder respect kregen voor het zendingswerk. Maar de Hottentotten waren verrukt. Dr. VAN DER KEMP was hun man. Bij hem kwamen zij klagen en dischten hem allerlei verhalen op van de wreedheid der Boeren, die hij, naar 't schijnt, blindelings geloofde en trouw in Europa verspreidde. Zelfs kwam hij er toe om, met zijn mede-zendingeling READ, een 70 of 80 dergelijke gruwelverhalen, als bepaalde beschuldigingen tegen de Boeren, onder de aandacht der Regeering te brengen. Een nauwgezet onderzoek werd ingesteld, maar de uitslag der processen was, dat in al deze zaken, waarin bijna alle Boerenfamilies betrokken waren, nagenoeg geen grein van waarheid gevonden werd. De Boeren voelden zich diep beledigd.

In 1815 volgde de bekende geschiedenis met FRED. BEZUIDENHOUT, die aanleiding gaf tot het treurspel van Slachtersnek, waar in 1816 vijf Boeren werden opgehangen. Geen enkele Afrikaner heeft het ooit vergeten en het is Engeland nooit vergeven.

Er gebeurde meer.

Het Engelsch Bestuur werd te rade een krachtige poging te doen om de Hollanders te verengelschen. Dat zou vanzelf aan de spanning en twist een eind

maken. Zoo trad dan in 1828, als kroon op reeds vroegere maatregelen van gelijke strekking, en in strijd met wat bij den overgang der Kaapkolonie aan Engeland was vastgesteld, de bepaling in werking, dat men in rechten en in het staatkundige leven alleen de Engelsche taal mocht gebruiken. De Boeren konden voortaan in geen enkel rechterlijk of bestuurscollege meer zitting hebben, tenzij dan met verkrachting van de taal hunner moeders en van hun Bijbel.

Er gebeurde meer.

Dr. PHILIP, mede een zendeling van het Lond. Genootschap, wist in 1829 zijn eisch van volkomen gelijkstelling der Hottentotten met de Blanken, schoon afgewezen door de Koloniale Regeering, door te drijven bij het Parlement te Londen. Terstond werd er nu gevolg aan gegeven. Maar wat de Boeren voorzien hadden gebeurde. De Hottentotten konden de vrijheid niet dragen; zij verlieten hun diensten, brachten de Boeren door verlies van werkkrachten in de grootste ongelegenheid, gingen zwerven en stelen en veroorzaakten alom de meest mogelijke ellende.

De goed bedoelde poging der Regeering, om de besten van hen samen te brengen op een soort landbouwstations, schoolplaatsen, waar zij tot zelfstandige landbouwers zouden worden gevormd, mislukte, en de geweren hun toen door de Regeering gegeven, gebruikten zij later, in den Kafferoorlog van 1851, om er de Engelsche soldaten meê dood te schieten.

Er gebeurde meer.

Sedert 1658 waren er neger-slaven in het Kaapland ingevoerd. Maar zelfs den Boeren vijandige Engelsche schrijvers erkennen dat nergens de slavernij zoo weinig hard was.¹⁾ Ook was er sedert lang een wet dat slaven die Christenen werden, door dat feit zelf hun vrijheid verkregen. Nu nam de Engelsche Regeering de reeds door het Hollandsche Gouvernement beoogde geheele vrijmaking der slaven ter hand. De Boeren waren er niet tegen. Zij zelf stelden bepalingen voor, volgens welke, op geleidelijke wijze, binnen 10 jaren naar men berekende, met geldelijke hulp der Regeering, alle slaven, ruim 35000²⁾, vrij zouden zijn. De Regeering bepaalde het echter onder invloed, helaas! van Dr. PHILIP en de zijnen, anders. Al vast werd in 1830 een wet gemaakt ter bescherming der slaven tegen hun meesters, die hoe goed in beginsel ook, de Boeren in allerlei moeite bracht tegenover luie, leugenachtige en boosaardige slaven, want in Engelsche oogden hadden de slaven gewoonlijk gelijk en de Boeren ongelijk. Verder werd bepaald, dat op 1 December 1834 alle slaven vrij zouden zijn en tot 1 December 1838 slechts als „leerlingen” bij hun vroegere meesters behoeften te blijven. Wel werd er voor de Boeren een schadevergoeding bepaald, maar

¹⁾ Zie o. a. de getuigenissen bij Dr. KUYPER, t. a. p. bl. 17.

²⁾ Het aantal wordt ook hooger opgegeven, tot ongeveer 45000 toe.

deze was in de eerste plaats veel te klein en in de tweede plaats werd zij uitbetaald te Londen, zoodat de Boeren haar niet dan met groote onkosten krijgen konden. Was het wonder dat de Boeren bitter werden tegen de zendelingen? In sommige huizen kon men in dien tijd de bekendmaking lezen: „Geen vriend van Dr. PHILIP mag in mijn huis komen.”

Er gebeurde meer.

Van 1811 tot 1830 voerden de Engelschen vijf malen oorlog tegen de Kaffers; soms wel om het vee terug te nemen dat de Kaffers op hun strooptochten hadden meêgevoerd, maar meestal als gevolg van de onder allerlei invloeden wisselende Engelsche politiek. Maar de Boeren hadden den eersten en zwaarsten last. Zij werden aangevallen, hun landerijen werden verwoest, hun vee gestolen, hun huizen verbrand en menigeen van hen werd op de gruwzaamste wijze vermoord. Opgecommandeerd tot den strijd werden hun de gevaarlijkste posten gegeven, maar tevens de minste hulpmiddelen verschaft, zoodat zij ook in den strijd nagenoeg op eigen kosten moesten leven.

In 1834 werden eindelijk, voornamelijk door de dapperheid der Boeren, in een beslissenden strijd, de Kaffers totaal verslagen. De Engelsche gouverneur maakte nu zeer geschikte vredesvoorwaarden, maar Dr. PHILIP, „bezielde met een ontzettenden haat tegen de Boeren,” wist in Engeland de vernietiging van de

getroffen regeling te bewerken. ¹⁾ Nu kregen de Boeren in plaats van rechtmatige vergoeding voor al hun verliezen, en welverdienden lof voor hun betoonde dapperheid, nog de beschuldiging, dat zij eigenlijk de oorzaak waren van de troebelen; en het vee, hun eigen vee, dat zij van de Kaffers teruggenomen hadden, werd hun ontnomen en verkocht tot dekking van Englands oorlogskosten. De Grensboeren waren „zoo goed als geruïneerd,” „bijna totaal te gronde gericht.” ²⁾ Zóó werd de maat vol, zóó begon zij over te loopen.

De Boeren vergaderden. De Boeren bespraken: het hoonen van hun karakter, het onderdrukken van hun taal, het breken van hun welvaart, het vóórtrekken der kleurlingen, — Slachtersnek, de Hottentottenquaestie, de slavenquaestie, de Kafferquaestie. — Het was genoeg! Het was te veel! „Weg, weg! ver van hier! ver van de Engelsche Regeering en van de Engelsche zendelingen! Trekken!”

En zij trokken. Bij duizenden!

De groote Afrikaansche wildernis met wilde dieren en nog wilder en woester Kafferstammen, was verkiezelijk boven de onduldbare tirannie van Engeland! Maar dat „trekken” is hun nooit vergeven. Het was immers verachting van het onvolprezen Engelsch Bestuur — inderdaad onvergefelijk, zelfs in de oogen

¹⁾ Zie J. F. VAN OORDT, B. A. PAUL KRUGER en de opkomst der Zuid-Afrikaansche Republiek, bl. 17.

²⁾ Aldaar bl. 18, 20.

van een Engelsch zendeling! Zij verdienden om te komen, op hun zwerftocht — die Boeren!

Er was kans! Daar waren de Matabelen van MOSELEKATZE, die de gansche Transvaal tot een woestijn gemaakt hadden, en de Zoeloes van DINGAAN, den bloeddorstigen en trouweloozen heerscher van Natal, tigers, die met list en verraad de „trekkers” overvielen. Maar God waakte en hoorde het gebed uit de diepte van nood en ellende opgezonden door de Boeren. Wel werd hun weg geteekend door hun bloed en tranen, maar wat zij zochten hebben zij gevonden — een nieuw en vrij vaderland! Hun kolonie Natal mocht door de Engelschen hun onbeschaamd worden ontnomen, straks verzezen toch de twee vrije Boerenstaten, de Oranje-Vrijstaat en de Zuid-Afrikaansche Republiek.

De Zandrivier-conventie van 1852 erkende de onafhankelijkheid van Transvaal en de Bloemfontein-conventie van 1854 die van den Oranje-Vrijstaat. Maar de Engelsche vijandschap rustte niet. Zij bleef de Boeren achtervolgen met nooit verzadigden landhonger en goud dorst, met altijd klepperende lastertong, met onophoudelijke tegenwerking en met opstoking der Kaffers tegen het kleine maar onvervaarde, op zijn God vertrouwende volk. Ook de Engelsche zendelingen bleven hieraan mede doen. Zelfs de groote zendelingen MOFFAT en Dr. LIVINGSTONE. De Boeren verboden allen verkoop van wapenen en schietvoorraad aan de

inlanders en hielden daarom zeer scherp toezicht op de handelaars, reizigers en zendelingen. Dit werd als een ten hemel schreiend onrecht aan de kaak gesteld, en toen nu de Boeren in den oorlog met SETSCHÉLE of SETYILI, den vriend van LIVINGSTONE, diens station Kolobeng in 1851 verwoestten of althans beschadigden, omdat zij daar geweren en een wapensmederij vonden,¹⁾ werd deze aanleiding verzwegen en het feit zelf als een nieuw bewijs van de barbaarschheid der Boeren aan de wereld verkondigd. Zoo is er gelasterd en gelogen, en de waarheid heeft met betrekking tot de Boeren, wel lang werk gehad om de leugen te achterhalen. Er zouden nog heel wat jaren voorbijgaan vóór Dr. R. GRUNDEMANN het noodig achten zou, bij de vermelding van de maatregelen der Boeren om den invoer van wapenen onder de Kaffers te voorkomen, een noot te plaatsen van den volgenden inhoud: „Men moet niet onbillijk zijn, en toestemmen dat zulke maatregelen, bij de uiterst gevaarlijke stelling der weinige Blanken onder de vijandelijke zwarte stammen, wel noodzakelijk

¹⁾ Hierover kan men nalezen o. a. G. J. VAN DER LOO, Geschiedenis der Zuid-Afrikaansche Republiek, bl. 128, 129. „Wij vonden hier meer geweren dan bijbels, zoodat het hier meer gelek naar een geweermakerswinkel dan naar een zendelingstatie en meer naar een smokkelwinkel dan naar een schoolplaats.” Aldus luidt het in het officieel rapport van den waarnemenden commandant-generaal P. E. SCHOLTZ, een man wiens waarheidsliefde bij allen die hem kenden boven verdenking verheven was.”

waren. In het algemeen schijnt in dit deel der Zendingsgeschiedenis wel iets van staatkundig partijbelang binnengeslopen te zijn. Het is moeilijk naar beide zijden rechtvaardig te oordeelen, daar de voor ons toegankelijke berichten over de betreffende gebeurtenissen, bijna alle van Engelschen oorsprong zijn.”¹⁾ Ja juist! maar de Engelsche verhalen vonden hun weg in de zendingsliteratuur van heel de wereld en deden hun werking. Zoo heeft zich overal, inzonderheid in Engeland, de voorstelling gevormd dat de Boeren zijn het réactionnair element bij uitnemendheid, menschen wier godsdienst huichelarij is, vijanden der Zending en der inboorlingen, wier ontwikkeling zij met alle kracht tegenstaan, de Zigeuners van Z.-Afrika, die ongebreideld en bandeloos de Kaffers knechten, vertrappen, en hun bloed bij stroomen vergieten. Zelfs vond in Engeland de meening ingang dat de Boeren tot de Kleurlingen behoorden. Een mij bekend Afrikaner, die in Edinburg in de medicijnen studeerde, ontmoette eens een Engelsche dame, die, hoorende dat hij een Boer was, verwonderd zeide: „Ik dacht dat de Boeren zwart waren.” „Ja,” antwoordde hij, „dat is ook zoo; zie maar eens, dat is mijn moeder.” En meteen toonde hij haar het portret van een Kaffervrouw. De dame bekeek het met ongeveinsde

¹⁾ Dr. R. GRUNDEMANN, Dr. G. C. BURKHARDT's Kleine Missions Bibliothek, 2e Auflage, 2er Band, 2e Abtheilung, s. 190.

belangstelling en vraagde toen: „Maar hoe komt gij dan zoo blank?” „O,” luidde het antwoord, „dat komt omdat ik van mijn geboorte af, dagelijks met Engelsche zeep gewasschen ben.”

Intusschen had de ongunstige meening omtrent de Boeren mede ten gevolge gehad, dat Englands gewelddaden jegens hen weinig afkeuring vonden en dat, om van andere dingen te zwijgen, noch het ombeschaamd inpalmen van de diamantenstad Kimberley, noch de brutale annexatie van Transvaal in 1877, noch de schurkachtige Jameson-raid, noch zelfs de tegenwoordige oorlog, in Engeland krachtig veroordeeld werden en worden. De openbare meening in Engeland is misleid en vergiftigd! Vergiftigd ook door de medewerking van Engelsche zendelingen, wier arbeid in andere opzichten zeer te prijzen is. Wat de geschiedschrijver van Z.-Afrika, Theal, zegt met betrekking tot den tijd van Dr. PHILIP, is van toepassing ook op later dagen: „De buitensporigste verhalen omtrent de kolonisten werden in omloop gebracht door mannen, die den naam dragen van Christelijke leeraars — en niets was te grof om in Engeland te worden geloofd — totdat het zoover kwam, dat het woord Boer beschouwd werd als slechts een andere naam voor een onkundigen en wreeden onderdrukker van kleurlingen. Het baatte niet dat de Gouverneurs hierover anders rapporteerden, of dat de gerechtshoven die verhalen voor

laster verklaarden; de machtige genootschappen veroordeelden de Boeren en de machtige genootschappen vertegenwoordigden en leidden de publieke opinie in Engeland" ¹⁾. De Engelsche zendelingen, het is droevig om te zeggen, zijn de wegbereiders en later de trouwe bondgenooten geworden van de gewetenlooze goudkoningen van Johannesburg en van de Engelsche Imperialisten. En zij zijn het ook nu nog. Enkele hunner organen spreken geen bepaald oordeel uit, maar de meeste verdedigen den oorlog en stellen dien voor als een soort van heiligen kruistocht, die bij welslagen een schoone toekomst bereidt voor heel Z.-Afrika, voor Inlanders, Boeren en Engelschen te zamen.

Dr. STEWART, hoofd van het instituut te Lovedale in Zuid-Afrika en Moderator der algemeene vergadering van de vrije Schotsche Kerk, schrijft aan *The Mission World* ²⁾, onder meer: „Niemand uwer lezers behoeft gewetensknaging te hebben omtrent de rechtvaardigheid of de noodzakelijkheid van dezen oorlog. Slechts zij moeten zich zelf beschuldigen, die de Boeren hebben versterkt in hun begoocheling dat zij strijden voor de vrijheid. Ongetwijfeld strijden zij voor de vrijheid, maar de vrijheid om op absoluut verkeerde manier een land te regeeren, door de meerderheid der bevolking, beide Blanken en Zwartén,

¹⁾ THEAL, *Geschiedenis van Zuid-Afrika*. 's-Gravenhage 1897, blz. 221.

²⁾ 1899, p. 481.

maar de Zwarten het meest, te berooven van alle burgerlijke en staatkundige rechten. Om dezen goddeloozen en verschrikkelijken oorlog, die rouw over zoo menig gezin gebracht heeft, zijn P. KRUGER en zij die hem gesteund hebben, voornamelijk te laken.”

Een resolutie van de Durban Church Council, samengesteld uit zendelingen en andere leden van verschillende kerken, zegt o.a. dat de Transvaalsche Republiek de uitlanders met groote onrechtvaardigheid gedurende jaren heeft behandeld en dat de Britsche bevolking onderdrukking, hoon en ongelijk heeft ondergaan, waardoor de tusschenkomst der Britsche Regeering volkomen gerechtvaardigd is ¹⁾.

The Miss. World ²⁾ beweert o.a.: „De Boeren zijn als Regeering kleingeestig en aanmatigend. Zij behandelen de uitlanders met groote opgeblazenheid. Hun suprematie in Z.-Afrika, waarop zij het schijnen aan te leggen, zou de ondergang van het land zijn. Zij zou vooruitgang en ontwikkeling verhinderen. Dr. LIVINGSTONE's huis hebben zij geplunderd en verwoest om zijn sympathie met zijn vervolgte bekeerlingen (alweer die leugen!). Het is zeer noodig dat aan dit den baas spelen een einde komt.” Hetzelfde blad antwoordt op het bekende schrijven van wijlen Ds. LION CACHET o.a.: De triump van Engeland zal in later jaren door de Boeren zelf worden erkend,

¹⁾ Mission World 1900, p. 73.

²⁾ 1899, p. 433.

gelooven wij, als de gelukkigste oplossing. Want zij zal vrede en gelijkheid verzekeren." Ja wel!

Het zou niet moeilijk zijn in den Engelschen Zendingstuin nog menig tuiltje van dergelijke sterk geurende, maar daarom toch nog niet zeer behaaglijke bloemen saam te binden, maar ik meen dat het voldoende is. De Miss. World zal wel zoo ongeveer gelijk hebben als zij zegt: „De leeraars en zendelingen van alle (Engelsche) kerken zijn het er over eens, dat de Britsche suprematie absoluut noodzakelijk is voor Afrika's toekomst en voor de bescherming en vooruitgang der inboorlingen. Trots alle pro-Boergeschriften uit Holland en de Zuid-Afrikaansche kerken blijven zij hierin vaststaan." 1)

Zoo doen Engelsche zendelingen. Hebben zij het onderscheidingsvermogen verloren, zoodat zij het Britsche rijk met het Godsrijk verwarren? Wij denken onwillekeurig aan het woord: Een Engelsch Christen is eerst Engelschman en dan Christen! In elk geval: de Engelschman oefent vaak een onbehoorlijken invloed op den Christen uit. En die typische Engelschman, zooals hij bekend is door heel de beschaafde wereld, met zijn zelfoverschatting en blinden nationalen hoogmoed, is onbekwaam om het niet-Engelsche op de rechte waarde te schatten en juist te beoordeelen.

Hij is overtuigd dat er geen beter, geen voor-

1) M. W. 1900 p. 147.

treffelijker volk op de wereld bestaat dan het zijne: Gods Engelschen, zooals MILTON ze noemde. Van de Boeren is het een misdaad, een halve heiligschennis dat zij in de inboorlingenquaestie een andere meening durven vasthouden en Englands overmacht weerstreven, zij, de nietelingen! Engeland alleen weet het goed, Engeland alleen doet het goed. Sir WILLIAM HUNTER had wel recht om te zeggen: „Sprekend als Engelschman verklaar ik als mijn overtuiging, dat de Engelsche Zendingsarbeid is de hoogste moderne uitdrukking van het wereldomvattend nationale leven van ons ras. Ik beschouw dien arbeid als het geestelijk complement van Englands instinct voor *koloniale uitbreiding* en *oppermachtige heerschappij*.” ¹⁾ En zoo is de Engelsche Zending in Z.-Afrika, uitgaande van het Christelijk beginsel om de kleurlingen voor het Evangelie te winnen, door zijn kortzichtig en farizeesch patriotisme, tot dezelfde uitkomst gekomen als het platte en naakte materialisme van CHAMBERLAIN en de zijnen: den oorlog op leven en dood met de Boeren.

Gevoelde The Chronicle of the Lond. Miss Soc., iets van het zeer bedenkelijke in dezen staat van zaken? Zij schreef ten minste: „Zendingsvereenigingen als zoodanig, mogen niet tot hun taak rekenen het

¹⁾ Zie E. W. BLIJDEN, Christianity, Islam and the Negro Race, p. V.

bespreken en het uitdrukken van meeningen over vraagstukken van Rijkspolitiek." 1) Had men dit maar vroeger bedacht!

Wij komen tot dit besluit: De invloed van de Engelsche Zending op den tegenwoordigen oorlog is van een zeer treurigen aard.

Zij heeft dien oorlog helpen voorbereiden, zij gaat voort hem te verdedigen, en door haar gezag in het vaderland verhindert zij weer, dat het Engelsche volk voor een minder jingoistische beschouwing toegankelijk wordt.

Maar in Zuid-Afrika zijn niet enkel, zelfs niet voornamelijk Engelsche zendelingen. Er valt dan ook van den invloed der Zending op den oorlog in Zuid-Afrika nog wel iets beters te melden. Wij willen er in korte woorden alleen dit van zeggen: De Zending heeft de zeden der inlanders verzacht, hun meer zin tot vrede en meer vertrouwen jegens de Blanken ingeboezemd, en het is voornamelijk het gezag der zendelingen dat de kleurlingen tot dusver, over het algemeen ten minste, buiten den oorlog heeft gehouden. Het zou niet moeilijk zijn dit te bewijzen met getuigenissen zoowel van de zijde der Engelschen als van die der Boeren. Van Boerenzijde zegt men b. v. dat de Engelschen, om LYNCHWE, het bekende Betschuanen hoofd, tot den moorddadigen aanval op de Boeren

1) 1900 p, 123.

bij Derde Poort te bewegen, eerst de Kaapsche zendelingen hebben verdreven. Dit is van groote beteekenis en bewijst welk een machtigen en zegenrijken invloed de Zending oefent op den oorlog, waar zij trouw is aan haar eigen hooge roeping.

II.

Zien wij nu welken invloed de oorlog op de Zending uitoefent. De Zending bloeit in heel Z.-Afrika en heeft reeds schoone vruchten afgeworpen. Laat ik allereerst u daarvan een en ander mogen herinneren. Ik ontleen mijn opgaven aan de „Kleine Missions-Geographie und Statistik zur Darstellung des Standes der evangelischen Mission am Schlusz des 19ⁿ Jahrhunderts, von R. GRUNDEMANN”, pas verschenen.

In Transvaal werkt de Hermansburger Zending met 28 zendelingen en 79 helpers, het Berlijnsch Genootschap met 36 zendelingen en 98 helpers, de Mission Romande uit Zwitserland met 17 zendelingen en 42 helpers, de Zending der Ned. Geref. Kerk in Zuid-Afrika met 10 zendelingen en 40 helpers, de Engelsche Wesleyanen met 10 zendelingen, 13 geordende inlanders en 111 helpers, de hoogkerkelijke Anglikenen (Society for the Propagation of the Gospel) met 19 zendelingen, 2 geordende inlanders en een niet opgegeven aantal helpers. In het geheel dus 135 zendelingen en minstens 370 helpers. Het geheele aantal kleurlingen van ver-

schillenden stam bedroeg in 1898 volgens telling 754,325, waarvan ongeveer 100,000 Christen zijn geworden.

In Zoeloeland, waarvan het noordelijk gedeelte aan Transvaal behoort en het overige Engelsch is, met Natal te zamen, werken Amerikanen (American Board) met 11 zendelingen, 5 geordende inlanders en 187 helpers, het Berlijnsch Genootschap met 8 zendelingen en 242 helpers, de Hermansburgers met 22 zendelingen en 37 helpers, het Noorweegsche Genootschap met 12 zendelingen en 41 helpers, de hoogkerk. Anglikenen met 13 zendelingen en 5 geord. inboorlingen, de Schotsche Vrije kerk met 5 zendelingen, 1 geordende inboorling en 129 helpers, de zending van de Zweedsche Staatskerk met 8 zendelingen en 21 helpers, de Hannoversche Vrije kerk met 7 zendelingen en een niet opgegeven aantal helpers. In het geheel dus 97 zendelingen en meer dan 657 helpers. Onder de 580,000 kleurlingen zijn nu 40,428 Christenen.

In Basutoland heeft het Parijsche Genootschap 17 zendelingen, 7 geordende inboorlingen en 139 helpers en de hoogkerk. Anglikenen werken er met 8 zendelingen en eenige helpers. Onder de 220,000 kleurlingen zijn thans een 20,000 Christenen.

In den Oranje-Vrijstaat werkt het Berlijnsch Genootschap met een niet opgegeven getal zendelingen, de Wesleyanen met 12 zendelingen, 12 geord.

inlanders en 320 helpers, de hoogkerk. Anglikenen met 4 zendelingen en de Ned. Ger. Kerk in Z.-Afrika met een niet opgegeven aantal zendelingen en helpers. Het getal kleurlingen wordt door GRUNDEMANN niet opgegeven, maar Dr. MERENSKI zegt dat van de 130,000 kleurlingen ruim $\frac{1}{3}$ Christen geworden is, dus ongeveer 45,000.

In Betschuanaland werken de Wesleyanen met 10 zendelingen en 49 helpers, de hoogkerk. Anglikenen met 1 zendeling en een niet opgegeven getal helpers en de Ned. Ger. Kerk in Z.-Afrika met een niet opgegeven aantal zendelingen en helpers. Onder de 140,000 kleurlingen zijn eenige duizenden Christenen.

In West-Griqualand werkt het Berl. Gen. met 12 zendelingen en 15 helpers onder een niet opgegeven aantal kleurlingen. Ook het getal Christenen wordt niet vermeld.

In de Kaapkolonie werken de Hernhutters met 41 zendelingen, 1 geord. inlander en 269 helpers, het Berl. Gen. met 15 zendelingen en 30 helpers, de Rijnsche Zending met 12 zendelingen, 1 geord. inlander en 47 helpers, de Lond. Zending met eenige zendelingen, 12 geord. inlanders en een ongenoemd aantal helpers, de Ned. Ger. Kerk in Z.-Afrika met 33 zendelingen en een onbekend getal helpers, de Wesleyanen met minstens 63 zendelingen een 50-tal geord. inlanders en meer dan 1500 helpers, de Vrije Schotsche Kerk met 22 zendelingen, 1 geord. inlander

en 115 helpers, de Vereen. Presb. Schotsche Kerk met 13 zendelingen, 1 geord. inlander en 54 helpers, de hoogkerk. Anglikenen met 36 zendelingen. 15 geord. inlanders en 150 helpers. Verder houden zich hier en in geheel Z.-Afrika met de Zending bezig: de Independenten gemeenten (Congregationalisten) de South Africa General Mission en de sedert 10 jaren opgekomen Ethiopische Kerk, die onafhankelijk van allen invloed van Blanken op eigen voeten wil staan.¹⁾ Van de in de Kaapkolonie levende 1.150.000 kleurlingen gaven zich 402.245 als Ev. Christenen op, terwijl men er 2422 Roomschen telt.

Het gegeven overzicht doet ons zien, dat in geheel Z.-Afrika met kracht en met grooten zegen aan de Zending onder de Heidenen wordt gewerkt. Maar het zijn meest buitenlandsche genootschappen die er arbeiden.

Wat doen de Boeren zelf? Men zegt dat zij vijanden van de Zending zijn. Als 't waar was, zou het geen wonder zijn, na al hetgeen zij van de Engelsche zendelingen hebben ervaren. Maar het is niet waar. Het kan wel zijn dat er nog vele Boeren zijn die, zooals het Ev. Missions Magazin²⁾ zegt, tot de drie groote landplagen van Z.-Afrika rekenen: langdurige

¹⁾ Zie over het ontstaan en de beteekenis dezer Kerk Dr. A. MERENSKI, Allgem. Miss. Zeitschrift 1901 S. 437 en ook P. VAN WIJK Jz. t.a.p. Het is een verschijnsel dat zeer de aandacht verdient.

²⁾ 1898, s. 343.

droogten, sprinkhanen en zendelingen. Het zal wel waar zijn wat Dr. A. MERENSKI ¹⁾ zegt, dat „de oude tegenwerpingen tegen de Zending, dat CHAMS geslacht vervloekt is, dat geen Kananiëet in de gemeente Gods moet worden opgenomen, of dat het Evangelie in den tijd der Apostelen in de geheele wereld gepredikt is, en dus de Heidenen die het toen niet aangenomen hebben, verworpen zijn,” in vele kringen, vooral in de grensdistricten, waar men de inboorlingen nog als vijanden aanziet (immers niet zonder oorzaak), nog niet zijn uitgestorven. Maar ik weet niet zeker of wij wel naar Afrika behoeven over te steken om zulke redenen te hooren! Dit weet ik echter wel, dat dit alles nog geen recht geeft om de Boeren zoo maar, zonder meer, tot vijanden der Zending te verklaren. Zij waren het zelfs niet geheel in de dagen van Dr. VAN DER KEMP, die immers onder hen het Zuid-Afrikaansch Zendelingsgenootschap stichtte. Nu zijn zij het zeker niet meer. De bloei der Zending ook in de 2 Republieken doet het reeds vermoeden. Dr. MERENSKI, die niet verdacht kan worden van partijdigheid voor de Boeren, met wie hij, in Transvaal althans, gedurende zijn zendelingschap op allesbehalve goeden voet stond, getuigt zelf dat de Boeren in de Kaapkolonie, Natal en den Vrijstaat voor een deel de Zending zelfs zeer genegen zijn. Ook in Transvaal,

¹⁾ All. Miss. Zeitschr. 1901, s. 400.

zegt hij, wordt hun houding gunstiger en zij gunnen hun kleurlingen wel gaarne het Evangelie. De aartsdiaken ROBERTS, dus een Engelschman, zeide van zijn district Potchefstroom vóór den oorlog, o.a. het volgende: „Overal op de boerenplaatsen hebben de Kaffers met toestemming der eigenaars kapellen en zoo mogelijk inlandsche schoolmeesters.”¹⁾ Van tegenwerking der Boeren spreekt hij niet. Het is waar dat in Transvaal sommige zendelingen, ook andere dan Engelsche, tot in den laatsten tijd wel eens last van de Boeren hebben gehad, als deze oorlog voerden met volksstammen onder welke die zendelingen arbeidden. Dr. MERENSKI verhaalt daarvan meer dan één geval, maar de lezer ziet duidelijk dat de oorzaak dan niet lag in haat der Boeren tegen de Zending, maar in hun vermoeden, dat deze zendelingen in stilte hun vijanden bijstonden, een vermoeden waarvoor het verleden maar al te veel aanleiding gaf.²⁾ Over het geheel was echter de verhouding van de Boeren tot de zendelingen, vooral niet-Engelsche, zeer goed, zelfs vertrouwelijk en vriendschappelijk. De Hermansburgers hebben zich op uitnoodiging van de Boeren zelf, in de Transvaal gevestigd. Hooggeplaatste Transvalers, als President KRUGER en de overleden Commandant-Generaal JOUBERT, lieten zich meermalen zeer gunstig over de Zending uit. Bovendien, de Boeren

¹⁾ M. W. 1899 p. 562.

²⁾ All. Miss. Zeitschr. 1901 s. 398.

doen ook zelf mede aan het zendingswerk. De Nederduitsch Gereformeerde of Hervormde Kerk van Z.-Afrika, waartoe de Koloniale Kerk, de Vrijstaatsche Staatskerk, de Vereenigde Kerk in Transvaal en de Hollandsche Kerk in Natal behooren, betoont zelfs een grooten ijver in de Zending. Deze Kerk heeft in 1848 het werk overgenomen van het Z.-Afrik. Zendingsgenootschap, zoodat Dr. MERENSKI ¹⁾ eigenlijk ten onrechte nog van dit genootschap spreekt.

De Ned. Geref. Kerk heeft twee synodale zendingscommissies, een binnen- en een buitenlandsche, die de werkzaamheden besturen en de gelden in ontvangst nemen. De fondsen worden verkregen door synodale collecten in alle gemeenten, door vrouwen- en kinder-zendingbonden, Christ. jongelingsvereeningingen, enz. Enkele gemeenten hebben hun eigen zendeling of inboorling-evangelist in 't buiten- of binnenland, alle natuurlijk onder toezicht van de Kerk. Over de binnenlandsche Zending voornamelijk in het Kaapland nog het volgende: Bij gebrek aan een zendeling bearbeidt nu nog in menig geval evenals vroeger, de predikant der blanke gemeente ook de kleurlingen, zoodat er onder de blanken op vele plaatsen ook gekleurde gemeenteleden zijn. Langzamerhand ontstonden er echter zendingsgemeenten die zich zoo hebben uitgebreid, dat er een feitelijk

¹⁾ t. a. p. s. 401.

onafhankelijke Ned. Ger. of Herv. Zendingskerk gesticht is, die alleen omdat zij nog hulp noodig heeft, staat onder de suzeriniteit van de commissie voor binnenlandsche Zending. Een bloeiende opleidingsschool voor zendelingen staat te Wellington onder leiding van den moderator der Zendingskerk.

De voornaamste Buitenlandsche Zending is die in Nyassaland in Centraal-Afrika, waar een 20-tal zendelingen, helpers en helpsters arbeiden, wier werk zich snel uitbreidt en zeer gezegend wordt. Verder werken een 10-tal zendelingen in Mashonaland en Matabeleland en bovendien een groot aantal inboorling-evangelisten. Ook in Mochudi in Betschuanaland is een bloeiende zendingsgemeente met tal van buitenposten, evenals in westelijk en oostelijk Transvaal, vooral in Zoutpansberg, terwijl in Natal een opleidingsschool is voor inboorling-Evangelisten onder de Zoeloes.

De Zending der Ned. Ger. Kerk in Zuid-Afrika had in 1899 een ontvangst van f 121.000 op een Boerenbevolking van 228.000 zielen, dat is dus ongeveer 55 cents per hoofd. Voor ons, Nederlanders, inderdaad diep beschamend! Onder de zendelingen komen ook onderscheiden echte boerennamen voor: ROUX, JOUBERT, VAN RENDBURG, PIENAAR, MARAIS, DE VILLIERS, HOFMEIR, e. a.

De Kaapsche Boeren kunnen op Zendingsgebied best de vergelijking met alle andere Christenvolken doorstaan en doen voor niemand onder.

Uit den Oranje-Vrijstaat komen ook zeer gunstige berichten. Zoo schrijft Superintendent GRÜTZNER uit Bethanie, d^o 13 Maart 1901: „Op verscheiden plaatsen zijn voor de Kleurlingen, meestal door de Blanken, kerken gebouwd, waar de leeraars der Boeren voor de Zwarten het Evangelie en de Sacramenten bedienen. Is de predikant verhinderd, dan vervangt hem een ouderling (een Boer). Vele Boeren, vooral de vrouwen, onderwijzen zelf hun inlandsche dienstbaren en verheugen zich als deze gedoopt worden. De zendelingen SANDROCK en SCHULZ prediken sedert 10 jaren veelvuldig op boerenplaatsen, eerst voor de Blanken en daarna voor de Kleurlingen.” Voorts zijn er nog drie zelfstandige zendingsgemeenten in den Vrijstaat, terwijl de Kerk bovendien twee zendingen in Nyassaland ondersteunt. Ds. JAN HOFMEIJER is een van deze zendingen.

Ook in Natal bemoeien de Boeren zich met de Zending. Vooral de Zweedsche zendingen roemen de hulp die zij bij hun werk onder de Zoeloes van de Boeren ontvangen.

En nu de Transvaal. Daar doet men aan de Zending nog betrekkelijk weinig. De Geref. Kerk (ook Dopperkerk genoemd) niets, en de Herv. Kerk ook niets. Maar deze Kerken zijn nog jong en weinig talrijk. De Vereenigde Kerk, de Transvaalsche tak van de Ned. Ger. Kerk in Zuid-Afrika, doet wèl iets. Zij collecteert in de gemeenten voor de Zending en salarieert

den zendeling Ds. STOFBERG te Mochudi in Betschu-analand, terwijl in het eigen land 5 zendelingen met haar in verband staan. Bovendien is de zendings-gemeente te Wakkerstroom verbonden met de Ned. Ger. gemeente aldaar, die voor het onderhoud van den zendeling en diens helpers geheel alleen zorg draagt. Wakkerstroom en Utrecht zijn ware middelpunten van Zendingarbeid, waarbij de Boeren grooten ijver betoonen. Verder zijn eenige geboren Transvalers, zonen van voortrekkers, als zendelingen werkzaam.

Met het oog op de geschiedenis der Zending in den Oranje-Vrijstaat en de Kaapkolonie, mogen wij van deze schoone eerste beginselen een goede ontwikkeling der Zending ook bij de Transvalers verwachten. Dat zij achteraan komen is hun niet ten kwade te duiden. Hun geschiedenis is tot dusver weinig anders geweest dan één lange, harde worsteling tegen woeste Kafferhorden of even vijandige Britten, nu op het oorlogsveld, dan in de sluipwegen der diplomatie; terwijl daarbij de vreeselijke natuurrampen hun bezwaren nog grooter maakten. Hadden zij onder deze omstandigheden hun handen niet vol met de organisatie van het staatkundig, maatschappelijk en kerkelijk leven? Laat ons het even indenken. 80.000 Boeren hadden zich te handhaven aan de eene zijde tegen 750.000 hun vaak vijandig gezinde kleurlingen en aan de andere zijde tegen een tot 200.000

man aanwassende schare van gelukzoekers. Deze lieden, uit alle oorden de Transvaal binnengestroomd, aangelokt door den gelen glans van het goud, zwoeren uit louter baatzucht, met valsche Engelsche staatslieden samen tegen de Regeering, terwijl het machtige Britsche rijk al meer de Republiek met zijn lange vangarmen omklemde. Het behoud van wat eenmaal duur werd betaald eischte aller aandacht, aller inspanning en toewijding. Aan krachtigen zendingsarbeid viel vooreerst niet te denken, en te minder, omdat op kerkelijk gebied de onderlinge verdeeldheden vele waren. Maar van de toekomst verwachten wij op grond van wat nu reeds aanschouwd wordt, ook in Transvaal voor de Zending nog heerlijke dingen.

De toekomst — maar, de Oorlog? Ja, de Oorlog heeft op het schoone zendingsveld van Zuid-Afrika juist denzelfden invloed dien een woedende storm heeft op een bloeiende lentegaarde. Wanorde, verwoesting, dood overal. In de Republieken werden al dadelijk vele Kaffers van de zendingsstations opgeroepen, om op de door de weerbare manschappen verlaten boerenhoeven te dienen; anderen zijn gevlucht, en overal ontstond een gevaarlijke gisting onder de kleurlingen. Het vrije verkeer werd bemoeielijkt, de levensmiddelen werden schaarsch, de stoffelijke schade werd groot en de zedelijke niet minder. Zonen van zendelingen moesten medetrekken met de Boerencommando's, van de Hermansburgers alleen 40; de

zendingen kwamen onder elkaar soms in botsing en in de gemeenten drong een geest van tuchteloosheid door te midden van de algemeene ontredde der maatschappij. En hoe is het nu? Een menigte zendingsstations zijn verwoest of ten minste beschadigd en geplunderd. De Ev. Luth. Kirchenzeitung van 4 Oct. bevat een uit de „Reichsbote” overgenomen lijst, waarop 19 zulke stations worden vermeld. Vele zendingen zijn gevangen genomen, of alleen, of met vrouwen en kinderen, en anderen verjaagd. De Engelschen doen dat; van de Boeren heb ik alleen nog maar gelezen, dat zij enkele Engelsche zendingen uit Transvaal hebben verdreven. Uit de verstrooide berichten blijkt zonneklaar dat de Boeren tegenover de Zending, gelijk in hun geheele oorlogvoering, hun meerderheid in ridderlijkheid, gematigdheid en Christelijke beschaving toonen boven de Engelschen. De Church Mission Intelligencer deelde mede dat de zending C. JOHNSON die in het begin van den oorlog in Engeland was, later zijn vrouw en zijn gemeente te Rorkesdrift geheel ongestoord terugvond en dat op 2 stations van het Londensche Zend.-Genootschap, toenmaals in de handen der Boeren, zelfs het werk niet gestoord werd. Ook verhaalde de zending W. BEHRENS van de Hermansburgers, die te Bethanie werkzaam was, dat een tijdlang alles goed ging. Boer noch Engelschman deed hun leed; DE WET's commando, dat formeel uitgehongerd was, maakte zich zelfs niet schuldig aan het stelen van één kip.

Maar den 6^{en} Januari van dit jaar veranderde de toestand, de zendeling met zijn familie werd door de Engelschen gevangen genomen en de huizen werden geplunderd. Ook Botschabelo, het hoofdstation der Berl. Zending in Transvaal, door Dr. MERENSKI gesticht, is door de Engelschen geheel uitgeplunderd en de zendelingen gevangen genomen. Hen die hiervan meer wenschen te weten, verwijzen wij naar de organen der verschillende vereenigingen in Zuid-Afrika werkzaam. Van alle kanten klachten over de ellende waaraan de Zending is prijsgegeven en de verwoestingen aangericht door het Engelsche leger. Deze handelwijze der Engelschen heeft een nadeeligen invloed op de inlanders. Het vermindert hun eerbied voor de Zending, het wekt hun lust tot plundering en moord, en, niet meer in toom gehouden door de tegenwoordigheid der zendelingen, komen zij er licht toe ook het oorlogspad op te gaan. Uit het Zuiden van Transvaal is alreede bericht dat de Kaffers daar weer als van ouds elkander te lijf zijn gegaan. Zoo heeft de oorlog allerlei booze geesten wakker geroepen en in de door de Engelschen uitgeplunderde en platgebrande Republieken, voor het tegenwoordige althans, de Zending nagenoeg onmogelijk gemaakt.

En wat zal de toekomst brengen? Als de oorlog uit zal zijn? Als het lang geteisterde Zuid-Afrika weer vrede hebben zal? Dan zullen er gansch andere toestanden zijn. Deze oorlog schept een nieuwe

orde van zaken, wie ook overwinnen moge. En lang zal het duren voor op zendingsgebied hersteld is wat de oorlog verwoest heeft. Maar hoe de uitslag zijn moge, wij kunnen wel rekenen op krachtige voortzetting van het zendingswerk. De goede wil althans zal daartoe niet ontbreken.

Ook als, naar wij hopen, de Boeren overwinnen zullen? In dat geval is het mogelijk dat er aan het Engelsche zendingswerk in Zuid-Afrika een einde komt. En dat zou een verlies zijn, zeer zeker! De Schotsche Zending met haar uitnemend instituut te Lovedale, en ook sommige Engelsche Zendingen hebben een goeden naam. Maar er zou toch minder aan verloren worden dan sommigen wel denken. Dr. MERENSKI verhaalt b.v. van arbeidsvelden door het Lond. Zend. Genootschap „op strafwaardige wijze verwaarloosd,” en zegt verder: „Van het moeilijk werk om Afrikaansche talen grondig te leeren, gemeenten te stichten, op te bouwen en te leiden, en een goed schoolwezen te vormen, hebben noch de leiders, noch de zendelingen van dit Genootschap het rechte begrip.” Van de Anglikanen in Natal en Zoeloeland zegt hij: „Hun ontbreekt de kennis der taal en in 't algemeen de kennis der inlanders. Hun werk is gewis oppervlakkig.” Bij de Wesleyanen, in wie hij het wraakt dat zij zich niet ontzien te werken op de terreinen van andere zendelingen, vindt hij gebrek aan wijsheid in het werk, gebrek aan tucht in de gemeenten en oppervlakkigheid

in het schoolonderwijs. Ook zijn zij zeer haastig met het doopen der heidenen. ¹⁾ Soortgelijke mededeelingen over Engelsch zendingswerk kan men ook bij anderen lezen. Valt zulk werk weg dan is het verlies niet groot en allerminst onherstelbaar.

Een andere vraag wordt gedaan: Zal de Naturellenpolitiek der Boeren niet een groot bezwaar zijn voor de Zending? Daarover is immers reeds jaren lang, en niet het minst door zendelingen, geklaagd? Het *inboorlingenvraagstuk* dus! Gemakkelijk is de quaestie niet. Allerminst voor ons die er buiten staan. De heer P. KRUGER, die er in leefde van zijn jeugd af, schreef er in 1882 van: „Men spreekt veel over een algemeene Naturellenpolitiek in de verschillende staten van Zuid-Afrika. Iedereen die de moeilijkheden van dit vraagstuk indentkt, zal het zeker met mij eens zijn, als ik dien man voor den grootsten weldoener van Zuid-Afrika verklaar, die een voldoende oplossing daarvan geeft. Die man zal misschien nog geboren moeten worden” ²⁾. Zulk een woord, van dièn man, maant ons tot voorzichtigheid. Toch dient hier iets aangaande den stand van het vraagstuk te worden gezegd. Engelschen en Boeren verschillen over deze zaak niet weinig. Wij hebben er al van gehoord. De Engelschen zien in den Kaffer een mensch en een broeder, die op gelijken

¹⁾ Allgem. Miss. Zeitschr. 1901, s. 433—444.

²⁾ J. F. VAN OORDT, t. a. p. bl. 385.

voet met den Blanke behandeld moet worden. De Boeren daarentegen zien in den Kaffer een wezen van lager ras, voor zelfbestuur ongeschikt, en zij denken er niet aan met hem op voet van gelijkheid te leven. *Zij* moeten regeeren en de Kaffers dienen, dat is hun stelsel.

Nu is dat Engelsche standpunt, zoo in het afgetrokkene en op een afstand gezien, veel mooier en aantrekkelijker! Niet dat wij zelf het in de practijk huldigen! Och neen, wij denken er niet aan, in onze koloniën de inlanders gelijk te stellen met de Europeanen, en in ons eigen land laten wij de Zigeuners, die Europeesche Kaffers, wat manieren en gewoonten betreft, zoo gauw mogelijk door de politie over de grenzen brengen. Maar de Naturellen-quaestie in Zuid-Afrika is ook wat anders, ziet u! Ja juist, wat anders! Op een veiligen afstand van die heerlijke, geurige Kaffers gezeten, kan men heel wat voelen voor zoo'n humane stelling dat de Kaffers, als menschen van gelijke bewegingen, met de Blanken op gelijken voet moeten behandeld worden. Ook kan men dan, zonder het onlogische er van te beseffen, uit zoo'n grondstelling best het gevolg trekken, dat de Kaffers dus in maatschappij, kerk en staat gelijke rechten en verplichtingen moeten hebben. Maar van nabij heeft men een anderen kijk op de dingen. De theorie der zendelingen omtrent de Kaffers wordt veel sterker gesteund door de Regeering te Londen dan

door die te Kaapstad, en het is een feit dat de kolonisten over het geheel, zelfs die van Engelschen bloede, het eens zijn met de Boeren.

Een der Fransche zendelingen onder de Basuto's schreef verleden jaar, na de zoogenaamde inlijving van den Oranje-Vrijstaat door Engeland: „Er is een sterke beweging onder de Blanken van Zuid-Afrika, om de zwarten van de Oranjerivierkolonie te houden onder de wetten van het vorig Gouvernement. De Boeren die men vroeger van barbaarschheid en wreedheid beschuldigde, worden nu geprezen omdat zij de ware manier hebben weten te vinden om de inboorlingen te behandelen. 1) Dr. A. MERENSKI 2) en vele anderen verhalen hetzelfde. Nu betwijfelen wij geen oogenblik dat de Engelschen in hun Naturellenpolitiek, onder den invloed der zendelingen, zijn uitgegaan van het edel beginsel om de inboorlingen op den weg van ontwikkeling en beschaving vooruit te brengen, wat naar hun gevoelen, door de vroegere Hollandsche Regeering geheel was verzuimd. Maar de zendelingen vergaten dat zij uit den aard der zaak, in een geheel andere betrekking tot de Zwarten stonden dan de Boeren, voor wie Zuid-Afrika het vaderland geworden was, in welks bezit zij zich voortdurend bedreigd zagen door de Zwarten. Zoo konden de zendelingen ter goeder trouw in de Boeren de vijanden der Zwarten zien en

1) Journal des Miss. Evang. 1900, II, p. 304.

2) Allgem. Miss. Zeitschrift 1901, s. 403.

maatregelen ter gelijkstelling voorstellen die in de praktijk uitliepen op bevoorrechtiging der Zwarten. Dr. H. BLINK ¹⁾ zegt daarvan: „De zaak is in hoofdtrekken deze: Het Kafferdom in het koloniaal gebied, heeft uitgebreide landen, hetzij als stameigendom, of als locaties, van regeeringswege in bezit, waar zij hun vrouwen het meeste werk laten doen. De Kaffermannen zelf gaan vooral dan bij kolonisten of aan openbare werken arbeiden, als zij zich vee, en de voor vee vele koopwaar, vrouwen, willen aanschaffen, en werken anders liever niet. Terwijl zij nu in hun locaties, zoowel als in de landen van hun stam, het land meerendeels op kaffermanier bezitten, zoodat het niet tot verkoop kan komen, hebben zij bovendien *in de Kaapkolonie het recht om land persoonlijk in eigendom aan te koopen*. Er moet daarom steeds voor gezorgd worden — iets wat moeilijk gaat en dikwijls niet gelukt, — dat zij geen land huren van den een of anderen eigenaar van Britschen bloede, en dan van daar de Boeren in de buurt *bestelen*. De Kaffers nu, met veel minder behoeften dan de Blanken, kunnen door dit leven in eenvoudiger omstandigheden, voordeelen van den bodem behalen, waar de Boeren dit niet kunnen. Zoo zijn zij op weg, het in enkele opzichten van de Boeren te winnen, „de Boeren uit te wonen,“ zooals men in Zuid-Afrika zegt. Deze toestand wordt

¹⁾ De Bewoners der vreemde werelddeelen Dl. I, Afrika, bl. 116, 117.

bevorderd door de Rijksregeering, die de Kleurlingen over 't geheel voortrekt. Aldus worden de Boeren meer en meer van de goedkoope werkkrachten der inboorlingen beroofd. Men geeft laatstgenoemden land; er worden voor hen gunstige omstandigheden in 't leven geroepen, die de Boer niet kent. Op deze wijze ontstaat er een *economisch-sociale rassenstrijd*, voortvloeiend uit de vraag naar land en arbeid en die door de gelijkstelling der Kaffers met de Blanken in het nadeel der laatsten uitloopt. Aldus de toestand in de Kaapkolonie. *De Boeren aldaar verlangen naar de politiek welke in de Republieken ten opzichte der naturellen wordt voorgestaan.* Daar is het landbezit voorbehouden aan de blanke burgers." 1) Tot zoover Dr. BLINK. Maar hoe is dan de Naturellen-politiek der Boeren? Prof. C. B. SPRUYT 2) zegt er van: „Zij (de Boeren) meenen dat de naturellen in het belang der blanke kolonisten en in hun eigen belang geplaatst moeten worden onder strenge voogdij. De eigendom van den grond moet in handen zijn van de kolonisten, want zij alleen hebben begrip van particulier grondbezit. Op het landgoed van den Boer kan de Kaffer wonen; hij kan daar zijn hem door den landheer toebedeelde Kaffertuinen bewerken, mits hij voor die vergunning betale met arbeid in dienst

1) Zie over dit laatste intusschen hetgeen hierachter volgt op blz. 44, v.v.

2) Afrikaners en Nederlanders, bl. 11, 12.

van den Boer. De verkoop van ammunitie aan inboorlingen moet volstrekt verboden, die van sterke dranken aan sterke bepalingen onderworpen zijn, (het laatste is nu geheel verboden in Transvaal), want de Kaffers zijn niet wijs genoeg om een behoorlijk gebruik te maken van geweren en jenever. Van stemrecht voor het dienstbare ras kan natuurlijk geen sprake zijn en huwelijken tusschen Blanken en Zwarten zijn zoo ondenkbaar, dat zij niet eens verboden behoeven te worden. De orde, die de Kaapsche Boer in zijn staat wenscht, is dus een aristocratie, waarbij het ordentelijk en fatsoenlijk deel der bevolking, dat zelfbeheersching en overleg kent en dat den Bijbel als Gods Woord vereert, het heft in handen heeft, terwijl het kinderlijk geslacht der Zwarten die mate van vrijheid en beschaving geniet, waarvoor zijn eigenaardigheden het vatbaar maken ¹⁾. Voor deze Naturellen-politiek staan de Boeren pal, zij mogen nu van Hollandschen of van Engelschen oorsprong zijn. Want bittere ondervinding heeft hun geleerd, dat er op geen andere wijze met de Kaffers huis te houden is." Dezelfde schrijver zegt: ²⁾ „Hij (de Boer) volgt den waren weg om zulke rassen,

¹⁾ F. LION CACHET, Worstelstrijd der Transvalers, bl. 396 zegt: het volk wil omtrent de Kaffers: „Geen slavenhandel of slavernij. Wel bescherming van lijf en goed; wel de prediking van het Evangelie voor en aan den meest verdierlijksten heiden, doch geen gelijkstelling met Blanken, zóó, dat de Kleurling *met* een Blanke, of *over* Blanken zou kunnen regeeren in Kerk en Staat.”

²⁾ t. a. p, bl. 53—55.

als zij er vatbaar voor zijn, te beschaven, en dwingt hen tot geregelden arbeid. Het eerste vereischte toch voor hoogere beschaving is, dat de wilde of barbaarsche mensch onttrokken wordt aan de slavernij zijner hartstochten en indrukken, waaronder hij van nature leeft. Hij moet leeren genoegens op te offeren en zich ontberingen te getroosten, ter wille van een verwijderd doel. Dat leert het stelsel der Boeren hem door hem aan geregelden arbeid te gewinnen Zij behandelen den inboorling met zachtheid en welwillendheid, als hij zich goed gedraagt, straffen hem streng als hij verkeerd doet, maar het komt niet bij hen op te meenen dat een inboorling een mensch zou kunnen zijn met gelijke aanspraken als zij zelf. Kaffers zijn alleen bruikbaar als een dienstbaar ras, en zullen nog eeuwen lang een dienstbaar ras moeten blijven. De geschiedenis van Zuid-Afrika leert ons, dat deze beschouwing van de Naturellen-quaestie, schoon zeker niet uit menschlievendheid voor de Kaffers bedacht, op den duur voor het Kafferras zeer heilzaam is. Waar de Boer heerscht en de Kaffer dient, hoort men niet van ontevredenheid, nog minder van ongeregeldheden, en de inboorlingen vermeederen er onder het patriarchaal bestuur der Afrikaners met een verwonderlijke en eenigszins verontrustende snelheid. Maar waar de Engelschman zijn philanthropische bemoeiingen gedurende zeker aantal jaren voortzet, daar worden de Kaffers, zooals men in Afrika zegt,

„parmantig”, dat wil zeggen brutaal en oproerig. Ten slotte is er een oorlog noodig om te voorkomen dat de min of meer „beschaafde” Kaffers hun menschlievende weldoeners met de uitgezochtste martelingen om het leven brengen.”

De Engelschen blijven intusschen hun politiek hardnekkig verdedigen en beschuldigen de Boeren van vaak onnoodige wreedheid jegens de Kaffers. Ook zijn er wel voorbeelden van, maar als hetgeen de Engelschen in dit opzicht op hun rekening hebben, tegen de wandaden der Boeren in de schaal gelegd werd, is het toch niet twijfelachtig naar welke zijde de evenaar zou overslaan. COLENZO, de Bisschop van Natal, zeide in 1880: „Wat hun gedrag betreft ten opzichte van de inboorlingen, hebben de Boeren nooit zoo iets monsterachtigs gedaan als wij, toen wij in de grotten van Indamo, honderden vrouwen en kinderen met dynamiet in de lucht deden springen.” ¹⁾ De heer LION CACHET zegt ergens ²⁾ „dat voor elken druppel kafferbloed, door de Boeren in den oorlog vergoten, Engeland een emmer vol op de rekening heeft.” Hoe de verhouding tusschen de Zwarten en de Boeren op de boerenplaatsen is, blijkt

¹⁾ Dr. A. KUYPER t. a. p. bl. 17 en 18, waar men meer voorbeelden van dezen aard vindt en tevens de bewijzen dat onderscheiden Engelschen de geheele Engelsche politiek tegen de Boeren op de krachtigste wijze hebben veroordeeld.

²⁾ t. a. p. bl. 463.

wel uit het feit dat de Boeren er bij den aanvang van den tegenwoordigen oorlog geen bezwaar in zagen hun vrouwen en kinderen alleen te laten onder de Kaffers. Dr. MERENSKI spreekt dan ook van „een vaderlijke, dikwijls vriendschappelijke betrekking en van een zeer vriendelijke behandeling, waarbij de houding der Engelsche en Duitsche landverhuizers tegenover de Zwarten droevig afsteekt.” ¹⁾

Dit verhindert evenwel Dr. MERENSKI niet om in datzelfde stuk de Transvaalsche Boeren van een allesbehalve vaderlijke behandeling der Kaffers te beschuldigen. De Kaapsche, Vrijstaatsche en Natalsche Boeren worden zoowat ongerept gelaten, maar de Transvalers krijgen er van langs. Hebben hier de moeilijkheden van Dr. MERENSKI met de Transvalers, zelfs met de Regeering, waarvan hij melding maakt in zijn „Erinnerungen aus dem Missionsleben in Transvaal” invloed op zijn beschouwingen? Ik weet het niet. Doch het is noodig de bezwaren die hij tegen de behandeling der Zwarten in Transvaal, en ten deele in den Vrijstaat, inbrengt, onder de oogen te zien. Hij geeft als algemeene grondstelling der Boeren op „dat den Zwarte de rechten om te leven en te bezitten slechts toekwamen als dienaar van den Blanke, waartoe hij door God bestemd is.” In overeenstemming hiermede werden onderworpen Kaffers als dienstmannen

¹⁾ t. a. p. s. 402.

op de boerenplaatsen verdeeld, en als dat niet met geweld gebeuren kon, werden ze door hooge belastingen daartoe gedwongen. Kleurlingen die niet als dienstmannen bij Blanken woonden, moesten jaarlijks een belasting betalen van *f* 31.50, terwijl een Blanke in dezelfde streek slechts *f* 12.— te betalen had. De huwelijkswet voor kleurlingen in Transvaal laat de heidenen vrij om huwelijken aan te gaan op eigen manier, maar de Christen-kleurlingen moeten *f* 30.— betalen om hun huwelijk voor de wet van kracht te doen worden, wat voor hen een zware druk is. In den laatsten tijd kon noch in de Transvaal, noch in den Vrijstaat een Zwarte land koopen of op andere wijze verwerven. De zoogenaamde „Plakkerswet” diende in de Transvaal om zoo mogelijk alle Zwarten dienstbaar te maken. Hetzelfde streven om de Zwarten in de laagte te houden, blijkt ook uit het feit dat de Regeering voor de Zwarten geen enkele gewone of industrieschool heeft opgericht, niettegenstaande de Zwarten alleen aan directe belastingen in het laatste jaar *f* 1.377.744 opgebracht hebben.

Tot zoover Dr. MERENSKI.

Het kwam mij wenschelijk voor aangaande deze dingen, nadere inlichtingen te vragen aan personen die met de Zuid-Afrikaansche toestanden op de hoogte zijn, en ziehier wat ik vernomen heb.

De algemeene grondstelling der Boeren is, zoowel in den Oranje-Vrijstaat als in de Zuid-Afrikaansche

Republiek: géén gelijkstelling van blanke en gekleurde ingezetenen. Daarom voor de kleurlingen geen stemrecht of medezeggenschap in de regeering van land of gemeente. De Zwarten zijn kinderen, maar erg ondeugende kinderen, die moeten worden opgevoed; die vooral moeten leeren werken, waar zij een natuurlijke afschrik van hebben, en die door het „aannemen van de leer,” het Evangelie, geheel anders moeten worden, voor er van het toekennen van meer rechten en vrijheden sprake zal kunnen zijn. Het is evenwel niet waar, dat de kleurlingen in het geheel geen land zouden kunnen koopen of bezitten. De heer Dr. W. J. LEYDS, Gezant van de Zuid-Afrikaansche Republiek, schreef mij aangaande de Transvaal: „In de Conventies van 1881 en '84 was reeds het beginsel neergelegd, dat private inboorlingen grond onder zekere voorwaarden konden verkrijgen en koopen. Zoo wordt b.v. vereischt dat, indien een inboorling grond koopt of verkrijgt, het transport geschieden moet ten name van den Superintendent van Naturellen, ten behoeve van den kleurling die koopt en wiens naam ook wordt opgenomen in de transportacte. *Verkoop* van dergelijken grond kan niet geschieden zonder dat de Superintendent daarin toestemt. De inboorlingen genieten dus een eigendomsrecht onder zekere restricties.” Zoo had LYNCHWE, de Betschuanen-kapitein, naar de heer A. D. W. WOLMARANS, lid der Deputatie van de twee Republieken in Zuid-Afrika, mij meedeelde,

eigen plaatsen in Transvaal ¹⁾. In den Oranje-Vrijstaat is de wet minder vrijgevig, blijkens mededeelingen van den heer Dr. HENDRIK MULLER, Consul-Generaal van den Oranje-Vrijstaat. Daar hebben alleen de volgende kleurlingen recht land te koopen en te verkoopen: Kleurlingen, die voortgesproten zijn uit een wettig huwelijk van een blanken vader en een kleurling-moeder, zoogenaamde „bastaards”, en de wettige kinderen van deze categorieën, alles onder zekere voorwaarden. Andere kleurlingen hebben geen recht onroerende goederen te koopen, op hun naam getransporteerd te krijgen, of te huren. (O. V. S. Wetboek. Hoofdst. XXXIV afd. I art. 1—6.) In het district Moroka, het geannexeerde voormalig Barolonggrondgebied, zijn bijzondere bepalingen gemaakt ten behoeve van de kleurlingen die

¹⁾ Een Transvaalsch rechtsgeleerde, wiens opmerkingen mij werden meêgedeeld door den heer FRED. ROMPEL, wijst er op, dat verscheiden wetten in Transvaal artikelen bevatten, die het privaat grondbezit der kleurlingen veronderstellen. Twee voorbeelden: In de Plakkerswet van 1895 vangt Art. 9 aldus aan: „Op plaatsen, *door naturellen in eigendom bezeten*, zal evenals op plaatsen aan blanken behorende, enz.” In een Gouvernements-kennisgeving van 1894, in zake de hutbelasting onder naturellen, heet het: „Ieder kleurling, een kombuis, pakhuis enz. hebbende, moet daarvoor 10 shillings betalen, enz.” Deze rechtsgeleerde zegt verder dat bij een wet van 1885 aan *Aziatische* inboorlingen (Koelies, Arabieren en Mohammed. onderdanen van het Turksche Rijk) het bezit van vaste goederen in de Z.-Afrikaansche Republiek verboden is. Hierin zoekt hij de oorzaak van veler meening, dat aan inboorlingen in het algemeen, dus ook aan Afrikanen, wat niet het geval is, het bezit van vast goed in de Z.-Afrikaansche Republiek is ontzegd.

tijdens de annexatie grondeigenaars waren. (O. V. S. Wetboek. Hoofdst. XXXIV afd. 2.) In de practijk zullen de Boeren-grondeigenaars in beide Staten, met het oog op het gevaar van overvleugeling door de Kaffers, wel zorgen, dat de kleurlingen zoo weinig mogelijk profiteeren van het recht, hun bij de wet, in de Zuid-Afrikaansche Republiek zelfs in ruime mate, gewaarborgd. Wij zouden het ook doen, vermoed ik. Bij de beoordeeling van deze zaken moet men niet vergeten, dat de Boeren niet slechts de feitelijke maar ook de wettige bezitters van het land zijn. Zij hebben het land niet verworven langs Engelschen rooversweg, maar of door koop, zooals Natal, of door oorlog in zelfverdediging tegen aanvallen van Kaffers, zooals bijna geheel Transvaal. Dit laatste land was door MOSELEKATZE met zijn Matabelen bovendien nagenoeg geheel uitgemoord en platgebrand, erger nog dan nu door de heeren ROBERTS en KITCHENER met hun Engelsche helden, zoodat de Boeren vanzelf, na de vlucht van MOSELEKATZE en zijn volk, eigenaars werden van het land. ¹⁾ Het ellendig overschot der oorspronkelijke bevolking kreeg van de Boeren grond en hebben dien ook behouden.

In verband hiermede bespreken wij de Plakkerswet, waaraan de bedoeling wordt toegeschreven om alle Zwarten dienstbaar en de Zending onmogelijk te

¹⁾ Van de Matabelen is nu heel weinig meer over. RHODES en de zijnen hebben hen zoo ongeveer uitgerooid.

maken. Volgens den Heer WOLMARANS is de zaak aldus: speculanten kochten boerenplaatsen, met de bedoeling daarop Kaffers te huisvesten, liefst zooveel mogelijk, om op deze wijze veel huur te trekken. Het gevolg was op die plaatsen, die men plakkaties noemde, een opeenhooping van Kaffers en de vorming van ware roofnesten, te meer omdat de Kaffers daar op elkaar een zeer ongunstigen invloed oefenden, terwijl de eigenaars zich om de zedelijke belangen der huurders niet bekommerden.

Welk een last de menschen in den omtrek van zulke bureu hadden, is gemakkelijk te begrijpen. Daarom heeft de Regeering bepaald, dat op privaot eigendom, buiten locaties, niet meer dan 5 families van kleurlingen te zamen mogen wonen. Ook mogen er geen kleurlingen wonen op de erven in de dorpen, tenzij zij in werkelijken dienst zijn van den huurder of eigenaar van het erf. Dat is de veelbesproken Plakkerswet, die de vernietiging der plakkaties bedoelt. Voor de Kaffers is zij een zegen. Voor hen is het veel beter verspreid te leven op de boerenplaatsen, onder den invloed van de over het algemeen godsdienstige en streng zedelijke Boeren, met wie zij aldoor verkeerden, en die uitstekend met hen overweg kunnen, dan saâm te hokken op een plakkatie. De Kaffer, die bij een Boer komt wonen, doet dit echter vrijwillig en overeenkomstig een contract, dat hij met zijn dienstheer maakt. Beide partijen kunnen dit contract ten allen tijde

met 6 maanden opzeggen, zoodat de Kaffer dan weer geheel vrij is. En de kleurlingen, die niet op de boerenplaatsen willen wonen en niet in staat zijn eigen gronden te koopen of te huren, kunnen tegen *f* 24.— jaarlijksche huur, terecht in de Kafferlocaties, gouvernementsgronden, in verschillende streken voor de kleurlingen ter bewoning beschikbaar gesteld, die staan onder toezicht en ten name van den Superintendent voor Naturellen. De Plakkerswet vindt echter geen genade in de oogen der Zendingen, omdat hun stations in den zin der wet ook eigenlijk plakkaties zijn, en de Regeering deze dus ook uit elkaar zou kunnen drijven. Maar dit is de bedoeling niet, en gedurende de 14 jaren dat de wet bestaat, is het ook nog nooit gebeurd. De Regeering beschouwt de Zendingstations als locaties, wat evenwel ook niet naar het hart der zendingen is, zoodat zij dan ook weigeren hun gronden te transporteeren ten name van den Superintendent voor Naturellenaken. De eindbeslissing is nog hangende, maar de zending kan onderwijl gerust haar gang gaan. De Transvaalsche Regeering denkt er niet aan haar te storen.

Aangaande de belastingen, die volgens Dr. MERENSKI in de Z.-Afrikaansche Republiek voor de Kaffers zoo zwaar zijn, deelde de heer WOLMARANS mij mede wat hier volgt. Kaffers die geen land hebben, betalen *f* 6.— hutbelasting en *f* 1.50 wegbelasting, niet meer; terwijl de armste Blanke bovendien nog *f* 3.— spoorwegbelasting en *f* 0.60 pensioenbelasting

betaalt. Kaffers in de locaties betalen *f* 24.— per *jaar*, en een Blanke op gouvernementsgrond minstens *f* 12.— per *maand*. Grondeigenaars betalen grondbelasting. Het is dus slechts een bepaalde categorie van Kaffers die *f* 31.50 per jaar betalen, terwijl de Blanken veel zwaarder belast zijn. Hierbij dient ook te worden opgemerkt dat de Kaffers in gouvernementsdienst, als politie, van *f* 24.— tot *f* 36.— per maand verdienen en dus best meê kunnen betalen. Indien, volgens Dr. MERENSKI, de meer bevoorrechte kleurlingen van Natal (580.000) gemakkelijk, jaar op jaar, *f* 1.200.000 aan directe belastingen opbrengen aan de Britsche Regeering, wijst de som van *f* 1.377.000 die de 750.000 Kaffers in Transvaal in 1897 aan belasting betaalden, nog niet zoo direct op een al te zwaren druk.

Dat het huwelijk der heidensche kleurlingen niet bij de wet is geregeld, waarvan Dr. MERENSKI al mede een grief maakt, vloeit voort uit het feit dat deze kleurlingen, zoolang zij heidenen zijn, van het huwelijk eigenlijk niet het minste begrip hebben en gewoon zijn hun vrouwen te koopen voor vee, soms tot een waarde van *f* 300.— tot *f* 600.—. De Christen-kleurlingen betalen voor hun wettig trouwen hetzelfde als de Blanken, *f* 30.—, dat dus in vergelijking met wat de heidenen volgens gewoonterecht geven, niet te veel schijnt.

Wat het mishandelen van Kaffers door de Kaffer-commissarissen of door privaat-personen betreft — de

Regeering laat zulke zaken onderzoeken, en, zoo noodig, straffen. Maar dikwijls bleken de beschuldigingen slechts uitvindzels te zijn van de zoogenaamde „Kafferagenten,” lieden die zich zelf opwerpen als een soort „zaakwaarnemers” om den Kaffers geld uit den zak te kloppen.

Dat in de Boerenstaten geen Zwarte het recht hebben zou om tegen een Blanke in rechten op te treden, zooals Dr. MERENSKI verhaalt, wordt weerlegd door hetgeen de heer WOLMARANS mij schreef: „Alle gerechtshoven in de Republiek staan voor de Kaffers evengoed open als voor de Blanken, als zij klachten tegen Blanken mochten hebben; maar de onderlinge geschillen der Zwarten worden behandeld door den Naturellen-commissaris van elke wijk.”

Uit het gemis van door de regeering voor Zwarten opgerichte scholen behoeft men ook nog niet te besluiten, gelijk Dr. MERENSKI doet, dat de Boeren de Zwarten dom willen houden. De Heer WOLMARANS zeide mij: „Vroeger gaf de Staat ook niets voor de opvoeding van blanke kinderen. Eerst sedert 1881 is dit laatste op kleine schaal begonnen, door aan de Commissies der scholen, die de Boeren zelf op hun plaatsen stichtten, een subsidie te geven voor ieder kind.

Zonder te rekenen met de moeilijkheden waarmede de Boeren in Transvaal, naar binnen en naar buiten hadden te worstelen, eischen sommige men-

schen, en de zendelingen ook vaak, van hen precies hetzelfde als van een langgevestigden, kalm zich ontwikkelenden staat. Het schijnt dat velen niet beseffen van welk een ontzaglijke beteekenis het vraagstuk: Blank en Zwart, voor de Boeren is. Het is een levensquaestie! Die Kaffers die vroeger gewoon waren elkaar te vernietigen en geheele landen schoon te vegen van hun rasgenooten, zijn onder de heerschappij der Blanken tot rust gekomen en vermeerderen nu op ontzettende wijze. Alle Boeren samen zijn maar een klein hoopje tegen de millioenen Zwarten in Zuid-Afrika. En de woeste aard der kleurlingen verandert niet zoolang zij heidenen blijven. Daarom heeft de Zending de sympathie der Boeren, al willigen zij niet alle eischen der zendelingen in en al keuren zij niet iedere zendingsmethode goed. Hun begeeren wordt uitgesproken in hetgeen de Heer P. KRUGER eens schreef: „In de toekomst ligt mijn hoop, dat het eenmaal door Gods zegen zoover komen zal, dat orde, werkzaamheid en godsvrucht ook den Kaffer tot een gelukkig en tevreden onderdaan der Zuid-Afrikaansche Republiek zullen maken.”¹⁾ Maar die toekomst is nog altijd toekomst, en meer dan zes zevenden der kleurlingen in Transvaal zijn nog heidenen. Ieder die de geschiedenis kent van een MOSELEKATZE, een DINGAAN, een SETCHÈLE, een

¹⁾ J. F. VAN OORDT. t. a. p. bl. 385.

SECOCOENI en hoe al die bloedhonden verder heeten mogen, moet dus begrijpen, dat de Kafferpolitiek der Boeren in de eerste plaats gericht moet zijn op zelfbehoud en dus de Kaffers onder de tucht moet houden. Daarom mogen geen vuurwapenen aan Kaffers verkocht worden, tenzij de Regeering den een of anderen stam daarvoor vertrouwd genoeg acht. Daarom ook de instelling der Kaffer-commissarissen, het passensysteem, en andere bepalingen, die de Regeering in staat stellen de vrije beweging der Kaffers te controleeren en desgewenscht, terstond te stremmen. De lage trap van ontwikkeling, de luiheid, onreinheid, bedrieglijkheid, roofzucht, wreedheid, onwelvoeglijkheid en dierlijke hartstochten der Zwarten, hebben gedrongen tot algemeene en plaatselijke bepalingen, die den arbeid en het wonen regelen, den drankverkoop aan Zwarten absoluut verbieden, het avonduur vaststellen, na hetwelk geen Kaffer zonder pas op straat mag zijn, en o.a. te Pretoria den Kaffers het loopen op de trottoirs ontzeggen.

Het is wel mogelijk dat in deze bepalingen een en ander voor verzachting of zelfs afschaffing vatbaar is, maar in 't algemeen schijnt mij het standpunt der Boeren rationeel, als zij zeggen: „Het eerste wat veranderen moet, dat is de Kaffer zelf, en doet gij, zendelingen, daarvoor in de kracht des Heeren, uw best!” De Zending lijdt klaarblijkelijk ook niet onder de voorgedij der Boeren over de Zwarten. Op de

boerenplaatsen onderwijzen vele Boeren of hun vrouwen, zelf de Kaffers in het Evangelie, en zoo breidt zich het Christendom daar ook sterk onder hen uit. Dr. MERENSKI deelt mede dat juist in Transvaal de christianiseering der Zwarten voorspoediger gaat dan elders, al schrijft hij dit vooral toe aan de meerdere diepte van gemoed bij de Tranvaalsche Basuto's.

In het voordeel der Boeren-naturellenpolitiek pleit ook de vergelijking van de zoogenaamde onderdrukte Kaffers in de Boerenstaten, met de zoogenaamd vrije Kaffers in de Kaapkolonie en Natal. Zeker, er zijn in de Kaapkolonie enkele Kaffers, die tot een hooger trap van beschaving zijn gekomen dan in de Republieken. Maar het zijn er niet veel, vooral als men rekest met de kosten en de moeite die het gouvernement, op waarlijk vrijgeveige wijze, daaraan besteed heeft, door het stichten van talrijke gewone en ambachtsscholen. Theal's „Boers and Bantu” kan men daarover nalezen. „Wat Theal mededeelt over de magere vruchten van het onderwijs der inboorlingen, wordt volkomen bevestigd door een lezenswaardig hoofdstuk van GRESWELL. ¹⁾ De schrijver . . . erkent dat het Engelsche stelsel van Naturellen-onderwijs volslagen schipbreuk heeft geleden, en vervalt daarbij in beschouwingen, die den achterlijken Boer de kroon op het hoofd geven. Ook citeert de heer GRESWELL verschillende schrijvers, die ten aanzien der Naturellenquaestie allen tot dezelfde

¹⁾ Our South-African-Empire, London 1885.

slotsom komen als de Boeren. Zoo zegt WALLACE, de bekende reiziger in den Oostindischen Archipel: Er zijn zekere trappen, die de maatschappij op haar weg van barbaarschheid naar beschaving bestijgen moet. Een van die trappen is altijd de een of andere vorm van een despotisme, zooals het leenstelsel, of de slavernij, of een despotisch vaderlijk bestuur, geweest. Wij hebben alle reden om te gelooven dat het der menschheid niet gegeven is, dit overgangstijdperk over te springen, en in eens uit een toestand van volslagen wilden over te gaan tot vrije beschaving. GRESWELL meent, dat deze opmerking van WALLACE en de gelijksoortige van ROSSEN BAGEHOT, die hij ook citeert, zeer toepasselijk zijn op de toestanden in Zuid-Afrika in het algemeen, en bepaaldelijk op het stelsel van onderwijs in de Kaapkolonie, dat de inboorlingen als *menschen* behandelt, terwijl zij inderdaad niets meer dan *kinderen* zijn. Hebben de veel gesmade Afrikaners ooit iets anders beweerd?" ¹⁾

De heer J. A. WORMSER ²⁾ zegt: „Het eenig gevolg der gelijkstelling is dat de Kaffers „parmantig” worden, en dat geen hunner meer dan vijf dagen in de week werkt.” Maar veel erger is, dat de eerbaarheid der blanke vrouwen in de Koloniën niet in alle opzichten veilig is; een kwaad zoo sterk, dat ieder deskundige weet wat bedoeld wordt met de uitdrukking:

¹⁾ C. B. SPRUYT t. a. p. bl. 19, 20.

²⁾ Van Amsterdam naar Pretoria, blz. 216.

„de vloek van Natal.” De Hoogl. C. B. SPRUYT ¹⁾ zegt aangaande dit laatste: „Verkrachting van blanke meisjes en kinderen door Kaffers, is een lang niet ongewoon misdrijf.” Te Stellenbosch en Worcester klagen de zendelingen sterk over dronkenschap en ontucht onder de Kaffers. De heer J. G. MOFFAT, Engelsch zendeling en lang geen vriend van de Boeren, schrijft o.m.: „Hier in Kaapstad zinken vele Heidenen elken dag dieper in den modder, in het gezicht der Christelijke kerken; mannen naar lichaam en ziel bedorven, waarvan slechts de kroeghouders profiteeren; mannen, die door vrouwen van onze eigen kleur geleerd hebben, dat liederlijkheid en ontucht niet beperkt zijn tot het zwarte ras” ²⁾. En de Hoogleeraar J. J. MARAIS van Stellenbosch deelde mij mede, dat vooral in Rhodesië de treurige uitwerking van de Engelsche Naturellen-politiek openbaar is, blijkens het rapport van Sir RICHARD MARTEN. De Kaffers zinken er zedelijk en maatschappelijk al dieper en dieper. Dat zijn dingen waarvan men in de Boerenstaten niet hoort! Geen wonder, dat de Engelsche Boeren, in Natal b.v., zoo mogelijk nog sterker tegenstanders zijn van de Engelsche Kaffer-politiek dan de Hollandsche. Nog merkwaardiger is het feit, dat zelfs beschaafde Kaffers evenzoo zijn gezind. Het eenige Kafferblad in geheel Z.-Afrika, dat iets beteekent,

¹⁾ T. a. p., blz. 79.

²⁾ Miss. World 1900, p. 14, 15.

„Imvo,” onder redactie van TENGO JABAVO, een zeer ontwikkeld leerling van den Boerenhater Dr. STEWART, is sterk anti-RHODES en staat aan de zijde der Boeren. De Engelschen hebben dit blad dan ook onderdrukt.

Bij de zendelingen in Zuid-Afrika, althans niet-Engelsche, vindt men hetzelfde verschijnsel. Onverholen spreken velen hun sympathie voor de Boeren uit en hun wensch dat God dezen de zegepraal geven moge. ¹⁾ Steeds algemeener wordt het oordeel, dat de Naturellen-politiek der Boeren in wijsheid en weldadige werking, die der Engelschen, door Prof. SPRUYT ergens „de ongerijmdheid zelf” genoemd, ver overtreft. Wij mogen dus van de overwinning der Boeren veeleer voordeel dan schade voor de Zending verwachten. Ook om deze reden: Als de reeds een eeuw lang durende strijd tusschen de Boeren en de Engelschen eindelijk zal zijn beslist, en de Boeren zich rustig zullen kunnen ontwikkelen, zal er ook een kalmer tijdperk aanbreken voor de kleurlingen, en dit zal den invloed des Evangelies ten goede komen. En de Boeren, in den smeltkroes der ellende gelouterd, meer dan ooit overtuigd van hun heilige roeping als Christelijk volk, aan hetwelk God de regeering over millioenen heidenen vertrouwd, zullen zelf, dat is onze schoone hoop, de boodschappers zijn van het Goede.

¹⁾ Zie b. v. de Berichten van de Berl. Zending.

De Boeren-zendelingen! Dat zal de ware Zending zijn onder de kleurlingen van Zuid-Afrika! Want de Boeren zijn Afrikaners evengoed als de kleurlingen. Zij kennen de inlanders door en door. Zij kennen ook hun talen en de taal der Boeren, het Zuid-Afrikaansch-Nederlandsch, wordt door verreweg de meeste kleurlingen verstaan. Ook zal de Zending eenvoudiger, veel minder kostbaar en veel meer doelmatig worden als nu zij door vreemdelingen, onder directie van ver verwijderde besturen, gedreven wordt. ¹⁾

Afrika voor de Afrikaners, en door de Afrikaners voor Christus! dat is het heerlijk ideaal dat ons wenkt, als de Boeren overwinnen mogen.

Als de Boeren overwinnen! . . . als . . . als . . . !
 Ons harte beeft bij het hooren van de misdaden daar in Zuid-Afrika bedreven door Engeland, het Christelijk Engeland! Ons harte beeft vanwege den grooten strijd van het kleine volk, vanwege den gruwel der verwoesting, vanwege de menigte der krijgsgevangenen en der ballingen over de wereld verstrooid, vanwege de arme vrouwen en kinderen aan namelooze ellende prijsgegeven in Engelsche concentratiekampen, vanwege de stroomen van bloed die Zuid-Afrika's bodem doorweeken! Ons harte beeft — maar nog houden zij stand, de vrije zonen van Zuid-Afrika, de

¹⁾ Zie hierover vooral C. SPOELSTRA: Zijn de Boeren vijanden der Zending? uitgegeven bij H. TULP, te Zwolle, waar dit alles uitvoeriger wordt aangewezen.

wakkere helden van Nederlandschen bloede! Ze strijden en houden goeden moed! Midden door de oorlogswolken heen, straalt hun geloof de morgen tegen der vrijheid, de dag van het onafhankelijk en vereenigd Zuid-Afrika!

Zullen wij minder hope koesteren? Ziet, het is den Boeren gegaan als Israël in Egypte: hoe meer zij verdrukt werden, hoe meer zij toenamen. En al worstelend zijn zij gevormd tot den tegenwoordigen grooten strijd tegen het machtig Engeland, — zouden zij ondergaan?

Dat bloed? Dat vele bloed? Bloed is het cement van een krachtig volksbestaan en — voor de hoogste goederen moet de hoogste prijs betaald worden. Wij hebben hope, goede hope! Immers: „de Heer regeert, de aarde verheuge zich!” (Ps. 97 : 1.) „Want Hij zoekt de bloedstortingen, Hij gedenkt derzelve; Hij vergeet het geroep der ellendigen niet (Ps. 9 : 13). En eenmaal zal het heeten: „De Heer is bekend geworden; Hij heeft recht gedaan; de goddelooze is verschrikt in het werk zijner handen” (Ps. 9 : 17).

Bij de uitgevers WENK & BIRKHOFF is mede verschenen:

L I N D E B L A D E N

Verzen van B. TEN KATE,

Predikant te Rotterdam.

Prijs *f* 2.— ingenaaid; *f* 2.50 gebonden.

STOOMDRUKKERIJ D. VAN SIJN & ZOON — ROTTERDAM.

